

VIII. TASHQI IQTISODIY ALOQALAR

Viloyatning tashqi savdo aylanmasi 2023 yilning yanvar-iyun oylarida 653,3 mln.AQSH dollarini yoki o'tgan yilning shu davriga nisbatan 116,8 foizni, shu jumladan, eksport 146,8 mln.AQSH dollarini, o'tgan yilga nisbatan 106,0 foizni, import 506,5 mln.AQSH dollarini, o'tgan yilga nisbatan 120,4 foizni tashkil etdi.

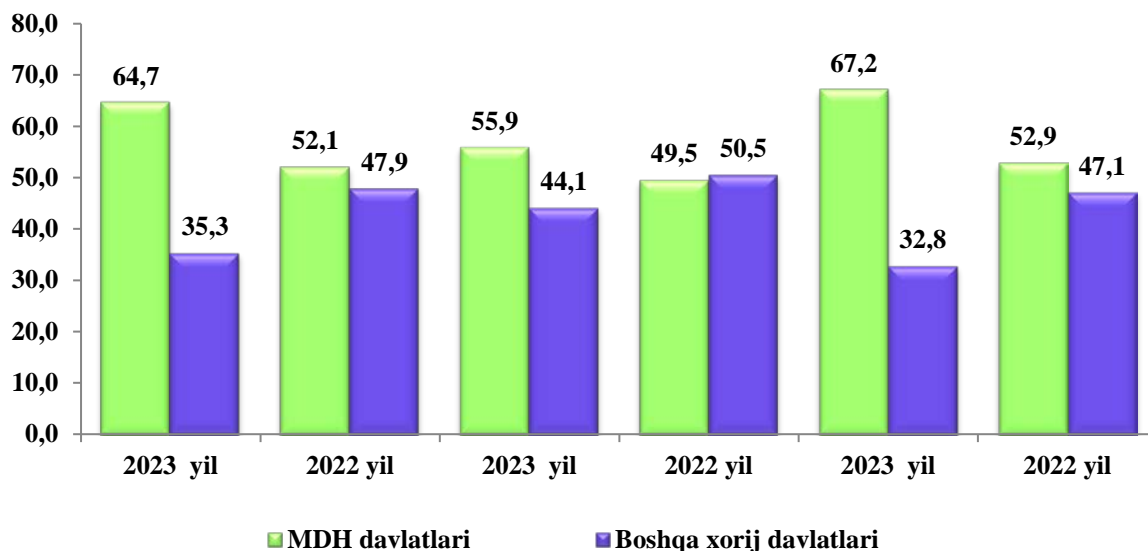
Tashqi savdo saldosi minus -359,7 mln. AQSH dollarni, shu jumladan MDH davlatlari bilan minus -258,5 mln.AQSH dollarni va boshqa davlatlar bilan minus -101,1 mln. AQSH dollarni tashkil etdi.

2023 yil yanvar-iyun oylarida MDH va boshqa davlatlar kesimida viloyatning tashqi savdo aylanmasi (ming AQSH dollari)

	yanvar-iyun		2022 yil yanvar-iyunga nisbatan, foizda
	2022 yil	2023 yil	
Tashqi savdo aylanmasi	559 138,7	653 293,0	116,8
MDH mamlakatlari	291 256,7	422 613,2	145,1
boshqa xorij mamlakatlari	267 882,0	230 679,7	86,1
Eksport	138 456,9	146 814,6	106,0
MDH mamlakatlari	68 533,2	82 051,0	119,7
boshqa xorij mamlakatlari	69 923,7	64 763,6	92,6
Import	420 681,8	506 478,4	120,4
MDH mamlakatlari	222 723,5	340 562,3	152,9
boshqa xorij mamlakatlari	197 958,3	165 916,1	83,8
Saldo	-282 224,9	-359 663,8	x
MDH mamlakatlari	-154 190,2	-258 511,3	x
boshqa xorij mamlakatlari	-128 034,7	101 152,5	x

Soʻngi yillarda hukumatimiz tomonidan sanoat tuzilmasini diversifikatsiya qilishni, eksportni qoʻllab – quvvatlash, import oʻrnini bosuvchi tovar va mahsulotlarni ishlab chiqarishni yanada oshirilishi natijasida eksport tarkibida sezilarli oʻzgarishga erishildi. Jumladan, xom-ashyo eksportidan, qoʻshilgan qiymati yuqori, hamda sarmoya talab tovarlar eksportiga yoʻnaltirilgan tashqi savdo amalga oshirilmoqda.

**2023 yil yanvar-iyun oylarida viloyat tashqi savdo aylanmasida MDH
va boshqa davlatlarning ulushi**

Viloyatimiz rezidentlari tomonidan amalga oshirilgan tashqi savdo operatsiyalarida asosiy ulushlarni Osiyo (66,7 foiz), Yevropa (32,6 foiz) davlatlari egallamoqda va ularning umumiy savdo aylanmasidagi ulushi 99,3 foizni tashkil etmoqda.

Buxoro viloyatining 2023 yil yanvar-iyun oylarida tashqi savdo aylanmasidagi ulushining 64,7 foizi MDH davlatlariga toʻgʻri keladi qolgan, 35,3 foizi boshqa davlatlar hissasiga toʻgʻri keladi. Bu koʻrsatkichlar 2022 yilda mos ravishda 52,1 foizi MDH davlatlariga toʻgʻri kelgan boʻlsa, qolgan 47,9 foizi boshqa davlatlar hissasiga toʻgʻri keldi. Buxoro viloyatining MDH davlatlari bilan olib borilgan tashqi savdo aylanmasi 2023 yil yanvar-iyun oylariga 653,3 mln. AQSH dollarni tashkil qilgan boʻlsa, oʻtgan yilning mos davriga nisbatan 16,8 foizga koʻpayish kuzatilgan. Shundan eksport 6,0 foizga koʻpaydi va import 20,4 foizga koʻpaygan.

Dunyodagi mamlakatlar orasida eksportda xamkor davlatlar Qozog‘iston, Rossiya, Xitoy, Turkiya, Turkmaniston hisoblanib, ularning jami eksportdagi ulushi 77,7 foizni tashkil qiladi, importda esa xamkor davlatlar Turkmaniston, Rossiya, Turkiya, Xitoy, Qozog‘iston davlatlari hisoblanadi va ularning ulushi 85,8 foizni tashkil qiladi.

MDH davlatlari orasida tashqi savdo aylanmasida asosiy xamkorlar Rossiya, Turkmaniston, Qozog‘iston, Tojikiston va Qirg‘iziston davlatlari hisoblanib, ularning jami tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 97,0 foizni tashkil qildi. Boshqa davlatlar orasida esa Eron, Turkiya, Xitoy, Germaniya, Afg‘oniston davlatlarining ulushi 77,1 foizni tashkil qildi.

Tashqi savdo aylanmasida nisbatan katta ulushga ega bo‘lgan davlatlar

(2023 yil yanvar–iyun)

(mln. AQSH dollari)

	<i>Eksport</i>	<i>Import</i>	<i>Tovar aylanmasidagi ulushi, foizda</i>
Rossiya	37,0	249,3	43,8
Afg‘oniston	19,6	0,1	3,0
Turkiya	14,2	25,7	6,1
Tojikiston	14,1	0,8	2,3
Qozog‘iston	11,4	38,7	7,7
Qirg‘iziston	10,2	2,2	1,9
Turkmaniston	5,5	40,8	7,1
Xitoy Xalq Respublikasi	4,9	80,2	13,0
Polsha	4,5	3,8	1,3
Germaniya	3,9	8,7	1,9
Eron Islom Respublikasi	2,3	17,1	3,0
Litva	0,7	9,2	1,5
Belorus	-	7,4	1,1

Viloyatning 2023 yil yanvar-iyun oylarida tashqi savdoda eng asosiy hamkor davlatlari Rossiya (43,8 foiz), Turkmaniston (7,1 foiz), Xitoy (3,0 foiz), Qozogʻiston (7,7 foiz) hisoblanib, ularning jami tashqi savdo aylanmasidagi ulushi (71,6 foiz)ni tashkil qiladi.

MDH mamlakatlari bilan tashqi savdo aylanmasi

(ming AQSH dollari)

	<i>Eksport</i>		<i>Import</i>	
	<i>yanvar-iyun</i>		<i>yanvar-iyun</i>	
	<i>2022 yil</i>	<i>2023 yil</i>	<i>2022 yil</i>	<i>2023 yil</i>
Jami	68 533,2	82 051,0	222 723,5	340 562,3

shu jumladan:

Ozarbayjon	553,5	1 785,9	2 494,3	796,3
Armaniston	17,7	149,1	-	9,8
Belorisiya	269,5	4,6	1 673,9	7 444,7
Qozogʻiston	13 545,6	11 435,3	23 367,0	38 688,6
Qirgʻiziston	12 678,6	10 163,8	797,7	2 235,4
Moldova	66,4	75,5	-	249,7
Rossiya	32 213,5	37 037,2	74 274,4	249 290,8
Tojikiston	2 921,0	14 133,6	2 712,8	831,1
Turkmaniston	4 106,3	5 529,4	115 881,4	40 767,2
Ukraina	2 161,0	1 736,5	1 521,9	248,6

Viloyatning eksport tarkibida barcha tovarlar va xizmatlar guruhlar bo'yicha o'sishi kuzatilmoqda. Kimyoviy vositalar mahsulotlari eksporti o'tgan yilning shu davriga nisbatan 42,0 foizga va mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar 46,9 foizga o'sgan.

Import tarkibining umumiy hajmidan 56,1 foizni mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar, 22,3 foizini mashinalar va transport asbob-uskunalar tashkil qiladi.

2023 yil yanvar-iyun oylarida eksport-import tarkibi

(mln. AQSH dollari)

	<i>2022 yil</i>	<i>2023 yil</i>	<i>2022 yil yanvar- iyunga nisbatan, foizda</i>
Eksport tarkibi	138,5	146,8	106,0
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	21,4	13,8	64,3
Ichimliklar va tamaki	0,4	2,0	4,9 m.
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	14,4	6,2	43,4
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	18,4	27,1	146,9
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	1,0	-	-
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	3,7	5,3	142,0
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	69,7	70,6	101,3
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	-	2,8	-
Turli xil tayyor buyumlar	3,6	8,6	2,4 m.

*Buxoro viloyatining
ijtimoiy-iqtisodiy holati*

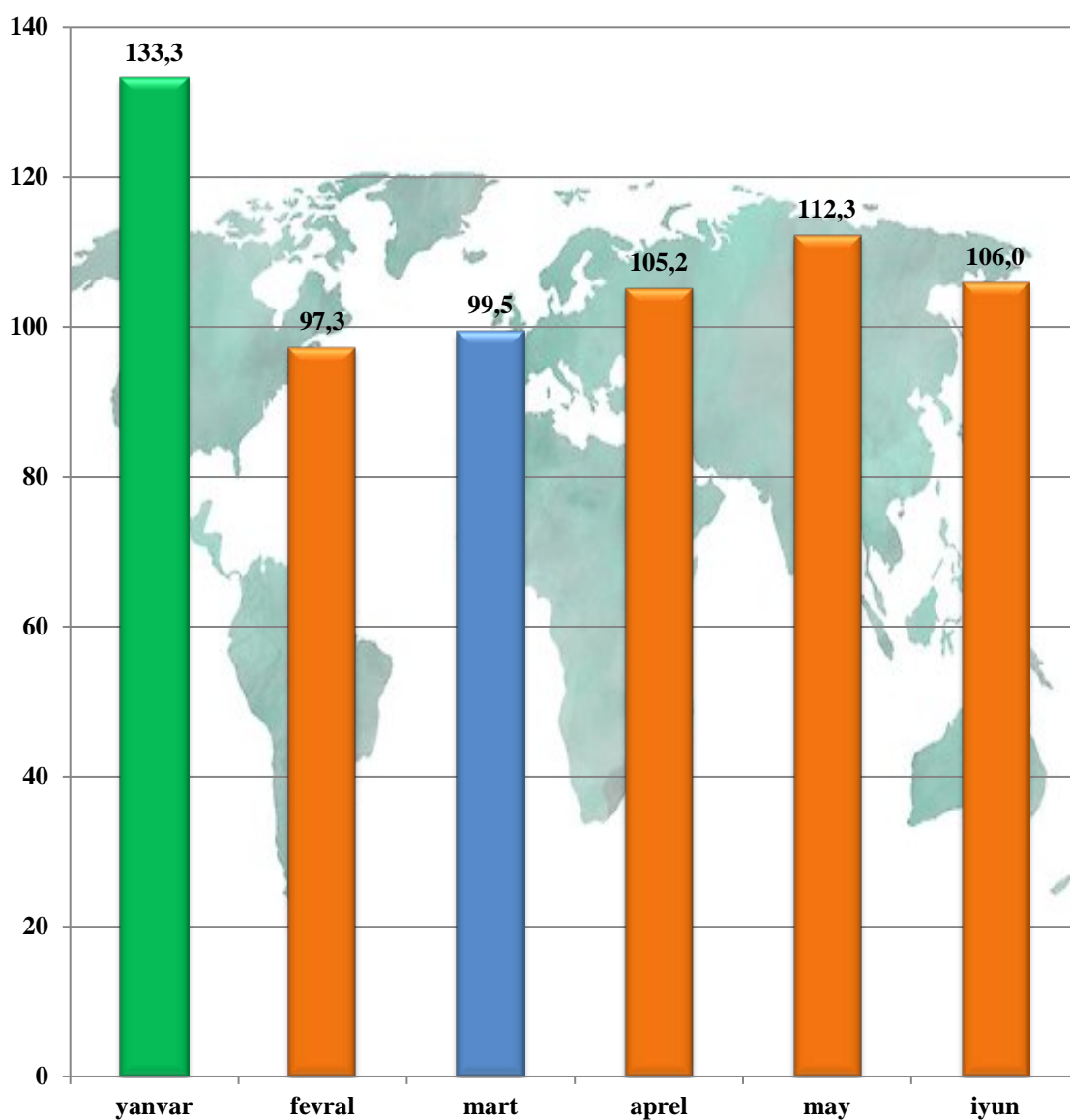
	2022 yil	2023 yil	2022 yil yanvar- iyunga nisbatan, foizda
Xizmatlar	5,8	10,4	177,7
Import tarkibi	420,7	506,5	120,4
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	14,1	15,0	105,8
Ichimliklar va tamaki	0,2	0,1	23,2
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	13,9	12,5	89,7
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	161,9	284,0	175,4
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	0,6	0,6	112,5
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	43,7	48,1	110,1
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	36,2	25,3	69,9
Mashinalar va transport asbob- uskunalar	135,7	113,0	83,2
Turli xil tayyor buyumlar	13,9	8,0	57,1
Xizmatlar	0,3	-	-

Viloyatimizda tashqi savdoni qo'llab-quvvatlash hamda MDH davlatlari bilan ushbu sohadagi hamkorlikni yanada mustahkamlash bo'yicha olib borilayotgan chora-tadbirlar natijasida 2023 yil yanvar-iyun oylarida tashqi savdo aylanmasida MDH davlatlarining ulushi 64,7 foizni tashkil etib, hamda tashqi savdo aylanmasi o'tgan yilning shu davriga nisbatan 145,1 foizni tashkil qiladi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat

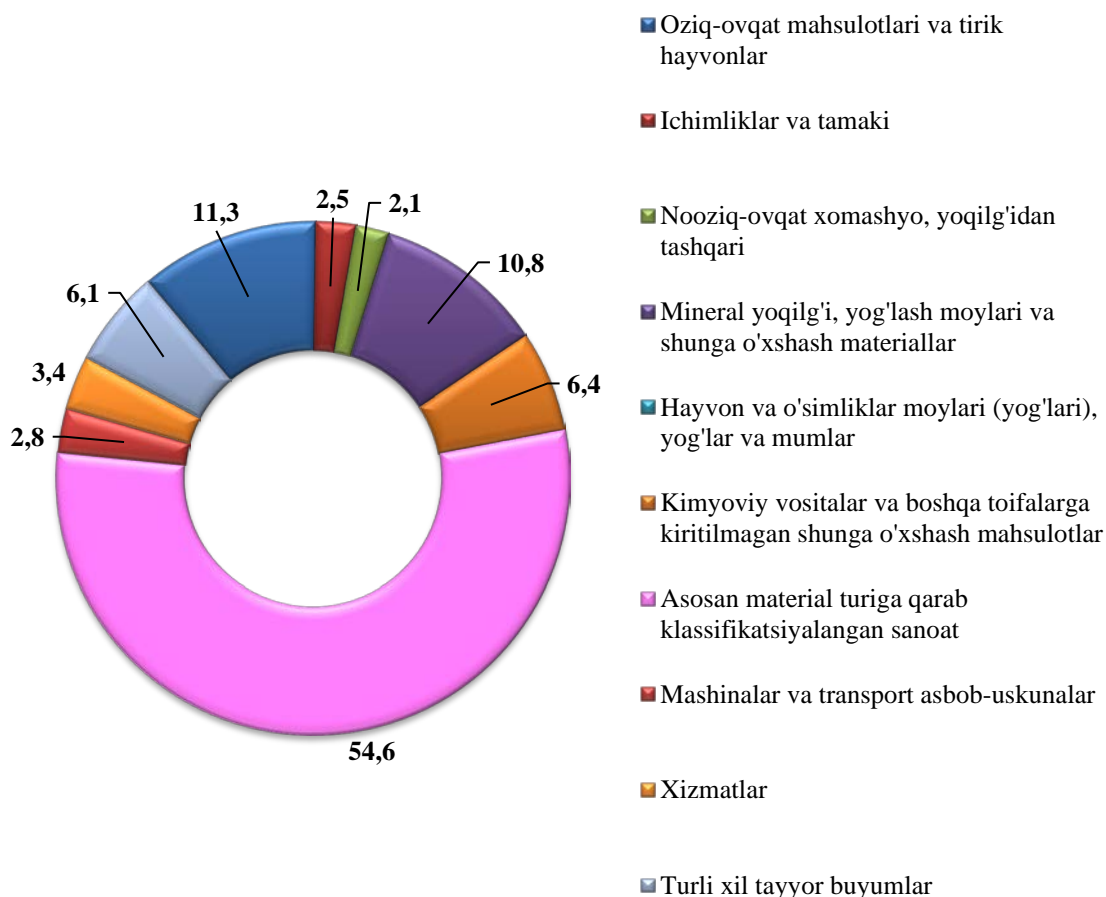
Boshqa xorijiy davlatlarning viloyatimiz tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 2023 yil yanvar- iyun oylarida 35,3 foizni tashkil qilgan bo'lsa, o'tgan yilning ushbu davrida esa tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 47,9 foizga etdi. O'tgan yilning mos davriga nisbatan 12,6 foizga kamaydi.

Tovar va xizmatlar eksportining o'sish sur'atlari dinamikasi
(2023 yil; o'tgan yilga nisbatan, foiz)

2023 yil yanvar-iyun oylarida eksport qilingan tovarlar va xizmatlar tarkibining tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, tovarlar va xizmatlar tarkibida o'tgan yilning shu davriga nisbatan sezilarli o'zgarishlar qayd etildi.

2023 yil yanvar-iyun oylarida MDH amalga oshirilgan eksport tarkibi
(jamiga nisbatan foizda)

Xizmatlar eksporti hajmi 10,4 mln.AQSH dollarini yoki eksport hajmining 7,1 foizni tashkil etib, o'tgan yilning shu davriga nisbatan 79,3 foizga ko'payganligi kuzatildi. Xizmatlar eksporti tarkibining asosiy ulushi transport xizmatlari, turizm xizmatlari, telekommunikatsiya, kompyuter va axborot xizmatlari hamda moliyaviy xizmatlar hissasiga to'g'ri keladi.

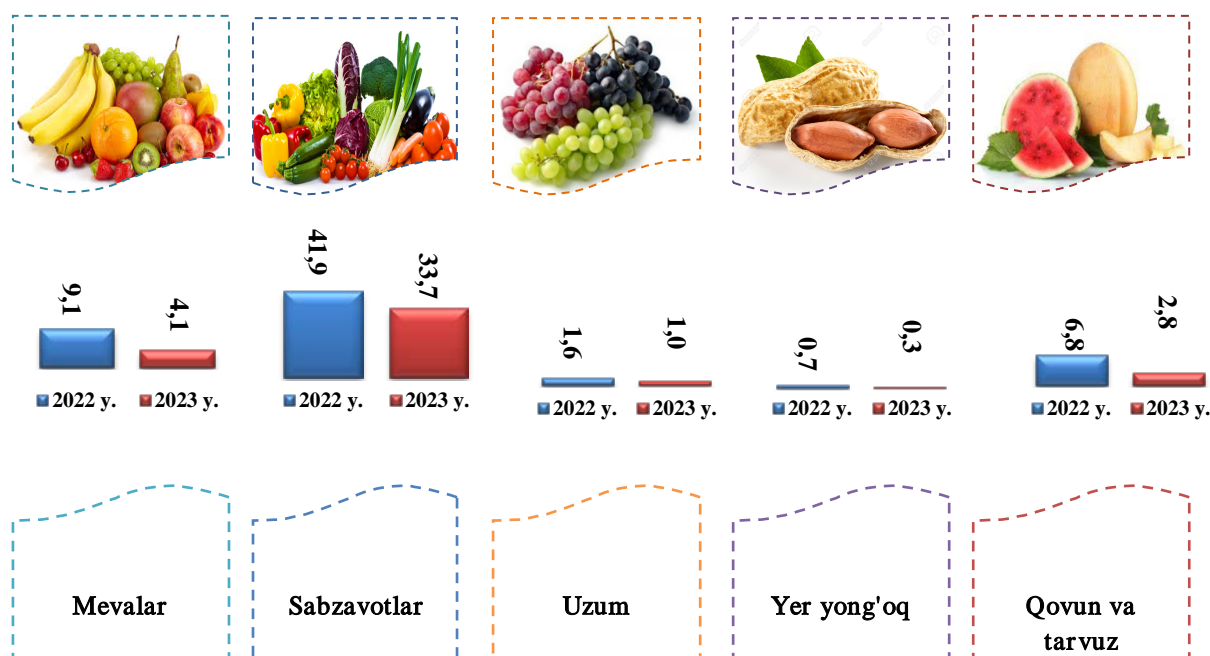
Meva-sabzavot mahsulotlari eksporti

2023 yil yanvar-iyun oylarida jami 37,8 ming tonnadan ziyod meva-sabzavot mahsulotlari 10,9 mln.AQSH dollariga eksport qilindi o'tgan yilning shu davriga nisbatan 61,5 foiz) tashkil qildi. Meva-sabzavot mahsulotlarining eksport tarkibiga qaralsa, 2023 yil yanvar-iyun oylarida 33,7 ming tonna sabzavotlar 8,7 mln.AQSH dollariga eksport qilingan.

Shuningdek, 4,1 ming tonna meva va rezavorlar 2,2 mln.AQSH dollariga eksport qilingan bo'lib, eksport hajmi o'tgan yilning mos davriga nisbatan 2,2 mln.AQSH dollariga kamaygan.

Shuni aytib o'tish joizki, mamlakatimizda eksport salohiyatini kengaytirish, yangi bozorlarni o'zlashtirish natijasida meva-sabzavot mahsulotlari, uzum, poliz, dukkakli ekinlar, shuningdek, quritilgan sabzavot va mevalarni eksport qilish hajmi oshib bormoqda. Jumladan, 2023 yilning yanvar-iyun oylarida meva-rezavorlar hamda sabzavotlar eksport hajmi 10,9 mln.AQSH dollariga yetdi (o'tgan yilning mos davriga nisbatan 38,5 foizga kamaydi).

Meva-sabzavot mahsulotlarining tarkibi *yanvar-iyun oylari (ming t.)*

**Viloyatda etishtirilgan meva va sabzavot mahsulotlarining asosiy bozorlari eksport
geografiyasi**

<i>Davlat nomi</i>	<i>2022 yil yanvar-iyun</i>			<i>2023 yil yanvar- iyun</i>		
	<i>ming tonna</i>	<i>mln AQSH dollari</i>	<i>ulushi , foiz</i>	<i>ming tonna</i>	<i>mln AQSH dollari</i>	<i>ulushi, foiz</i>
Qozog‘iston	39,8	11,3	63,5	31,0	5,6	51,3
Rossiya	3,7	3,4	19,1	5,8	3,2	29,3
Boshqa davlatlar	6,9	3,1	17,4	1,0	2,1	19,4

2023 yil yanvar-iyun oylarida import hajmi 506,5 mln.AQSH dollariga (o‘sish sur‘ati 120,4 foiz) teng bo‘ldi. Import tarkibida eng katta ulush mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xshash materiallar (56,1 foiz) va Mashinalar va transport asbob-uskunalar (22,3 foiz) guruhlariga hisobiga to‘g‘ri keladi.

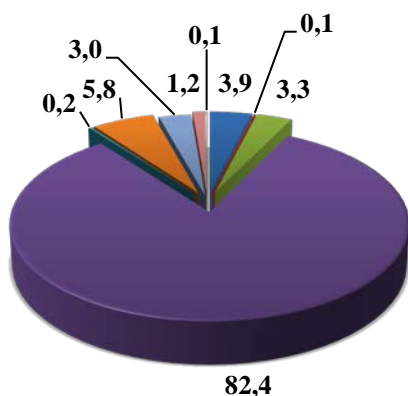
Import tarkibi

(2023 yil yanvar-iyun)

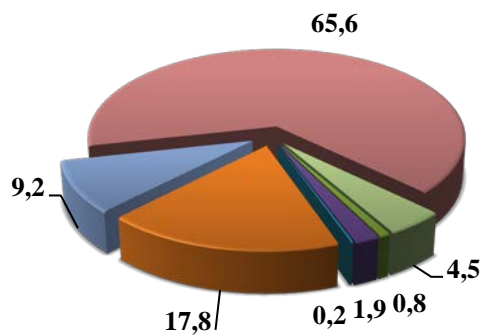
	<i>Mln.AQSH doll.</i>	<i>2022 yil yanvar- iyunga nisbatan, foizda</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>
Import	506,5	120,4	100,0
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	15,0	105,8	3,0
Ichimliklar va tamaki	0,1	23,2	-
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg‘idan tashqari	12,5	89,7	2,5
Mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xshash materiallar	284,0	175,4	56,1
Hayvon va o‘simliklar moylari (yog‘lari), yog‘lar va mumlar	0,6	112,5	0,1
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o‘xshash mahsulotlar	48,1	110,1	9,5
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	25,3	69,9	5,0
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	113,0	83,2	22,3
Turli xil tayyor buyumlar	8,0	57,1	1,5

2023 yil yanvar-iyun oylarida MDH va boshqa xorij davlatlari bilan amalga oshirilgan import tarkibi, (foizda)

MDH davlatlari

Boshqa xorij davlatlari

- Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar
- Ichimliklar va tamaki
- Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari
- Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar
- Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar
- Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar
- Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat
- Mashinalar va transport asbob-uskunalar
- Turli xil tayyor buyumlar
- Xizmatlar
- Boshqalar

MDH va boshqa davlatlar bilan amalga oshirilgan import tarkibi

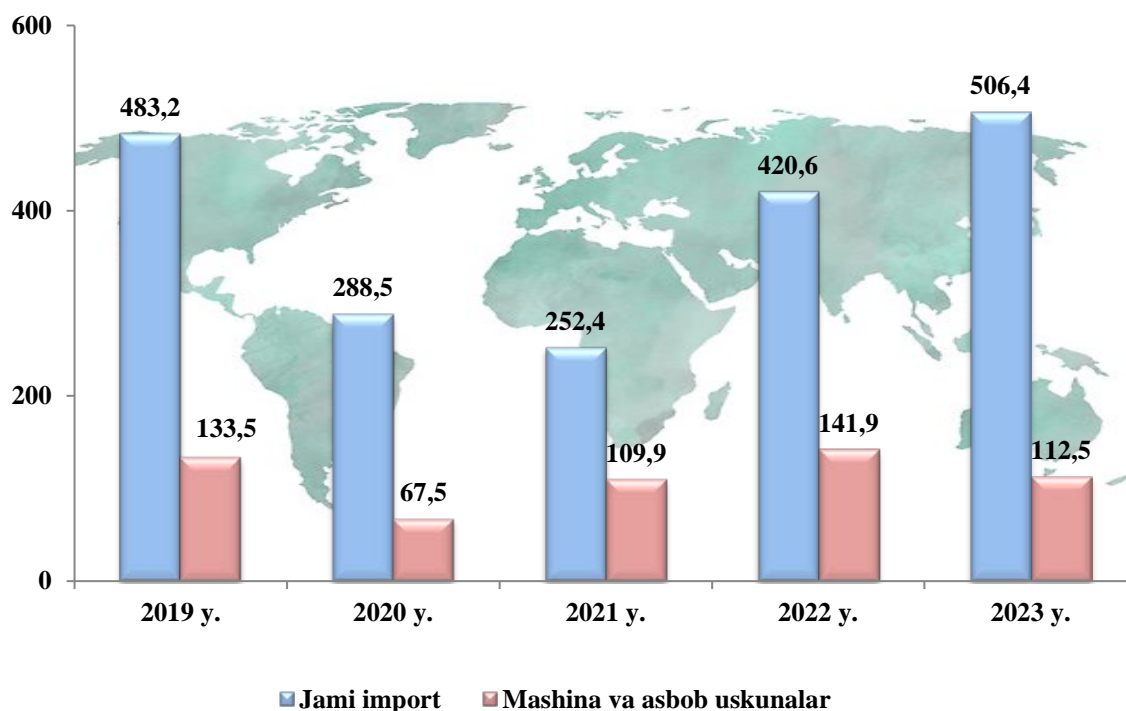
(2023 yil yanvar-iyun)

	<i>MDH davlatlari</i>		<i>Boshqa davlatlar</i>	
	<i>mln AQSH doll.</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>	<i>mln AQSH doll.</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>
Import	340,5	100,0	165,9	100,0
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	13,4	3,9	-	-
Ichimliklar va tamaki	0,5	0,1	-	-
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	11,1	3,3	1,4	0,8
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	280,7	82,4	3,2	1,9
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	0,6	0,2	0,3	0,2
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	19,8	5,8	29,5	17,8
Sanoat tovarlar	9,9	3,0	15,4	9,2
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	4,1	1,2	108,9	65,6
Turli xil tayyor buyumlar	0,4	0,1	7,5	4,5

2023 yil yanvar-iyun oylarida viloyatimizga 63 dan ortiq xorijiy davlatlardan tovar va xizmatlar importi amalga oshirilgan. Shulardan 7 ta eng yirik bo'lgan Turkmaniston, Rossiya Federatsiyasi, Turkiya, Xitoy Xalq Respublikasi, Germaniya, Qozog'iston va Eron hamkor davlatlaridan jami import hajmi 460,5 mln.AQSH.dollariga teng. Bu esa umumiy import hajmining 90,9 foizni tashkil qiladi.

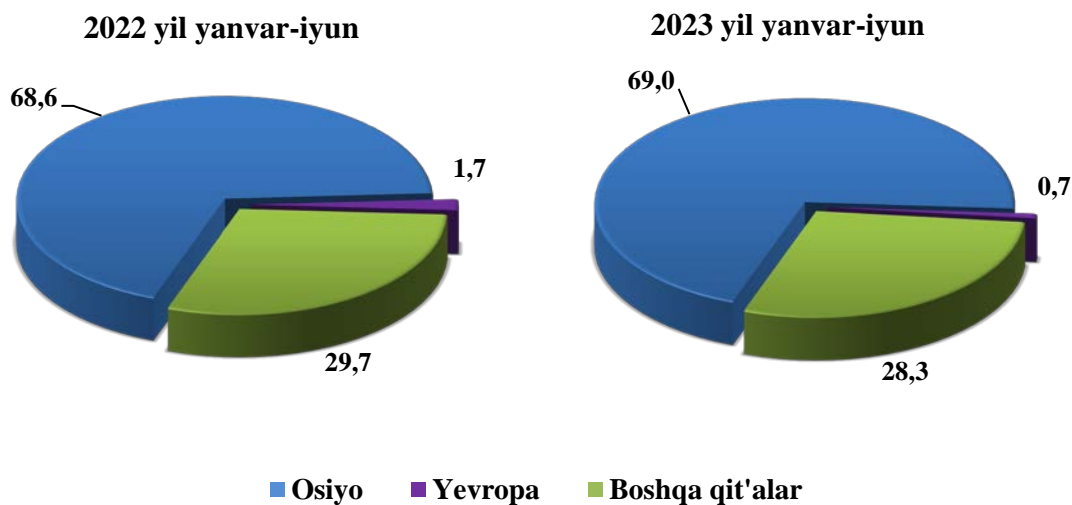
Mashina va uskunalar importi dinamikasi

(yanvar-iyun oylari; mln.AQSH dollari)

Mashina va asbob uskunalar importining ortib borishi to'g'ridan to'g'ri investitsiyalarning o'zlashtirilishi, ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil qilinishi va modernizatsiya qilinishida o'z aksini topadi.

Tashqi savdo aylanmasining qit'alar bo'yicha tarkibi (umumiy hajmga nisbatan, foiz hisobida)

Statistik ko'rsatkichlarga izohlar

Tovar – har qanday ko'chma mulk, shu jumladan valyuta va valyuta qimmatliklari, elektr, issiqlik va boshqa energiya turlari, transport vositalari (yo'lovchilar va tovarlar tashish uchun ishlatiladigan transport vositalari, shu jumladan konteynerlar va boshqa transport uskunalari bundan mustasno), intellektual mulk ob'ektlari.

Tovarlar eksporti – agar qonunchilikda boshqa tartib ko'zda tutilmagan bo'lsa, tovarlarni O'zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib kirish majburiyatisiz olib chiqish.

Reeksport – xorijiy tovarlar bojxona hududidan olib chiqiladigan bojxona rejimi.

Tovarlar importi – tovarlarni O'zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib chiqish majburiyatisiz olib kirish.

Reimport – bojxona hududidan eksport rejimida olib chiqilgan O'zbekiston Respublikasi tovarlari O'zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksida ko'rsatilgan muddatda (olib chiqilgan paytdan boshlab o'n yil ichida) qaytarib olib kiriladigan rejim.

Tashqi savdo aylanmasi – mamlakatning muayyan davrdagi eksport va import qiymatlari summasi.

Tovarlar kelib chiqqan mamlakat – tovar to'liq ishlab chiqarilgan yoki etarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat (tovar etarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat “Bojxona tarifi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi qonunining 26 - moddasiga asosan aniqlanadi).

Tovarlarning belgilangan manzili – yuklab jo'natish paytida tovar etkazib berilishi belgilangan mamlakat sifatida ma'lum bo'lgan mamlakat.

Tovarlarning statistik qiymati – shartnoma valyutasidan qat'iy nazar yagona bazisga keltirilgan shartnoma bo'yicha tovarlar qiymati.

SIF (qiymat, sug'urtalash, fraxt) – tovarlarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug'urtalash hamda import qiluvchi mamlakat portigacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

SIP (fraxtG'tashish va sug'urtalash) – tovarlarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug'urtalash hamda import qiluvchi mamlakatning chegarasidagi belgilangan joygacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

FOB (bortda erkin) – tovarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni kema bortigacha etkazib berish va yuklash xarajatlari kiritiladi.

DAF (chegaragacha etkazib berish) – tovarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni belgilangan joygacha yoki eksport qiluvchi mamlakat chegarasidagi joygacha yoxud qo'shni mamlakat chegarasigacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

Xizmatlar (ishlar) eksporti — O'zbekiston Respublikasining rezidentlari tomonidan norezidentlarga, iqtisodiy geografik joylashuvidan qat'i nazar, ko'rsatilgan xizmatlar (bajarilgan ishlar).

Xizmatlar (ishlar) importi — norezidentlar tomonidan O'zbekiston Respublikasi rezidentlariga, iqtisodiy geografik joylashuvidan qat'i nazar, ko'rsatilgan xizmatlar (bajarilgan ishlar).